

Masarykova univerzita v Brně
Ekonomicko-správní fakulta

Inovační centra v EU (seminární práce)

Předmět: Inovační procesy
Vypracoval: Klára Nováková

Brno, listopad 2004

Historie

Historie vědeckého výzkumu a vývoje začíná brzy po založení Evropských společenství, kdy se členské státy shodly na důležitosti společného postupu v koordinaci vývoje ve strategických oblastech. Spolupráce začala v roce 1951 programy technického a ekonomického výzkumu v nejdůležitějších odvětvích té doby, kterými byly těžba a zpracování uhlí a výroba oceli. Po sedmi letech byl otevřen program EURATOM pro koordinaci a podporu jaderného výzkumu. Následující roky přinesly dobré zkušenosti při společném postupu a tak v roce 1978 vznikl Evropský výbor pro vědu a rozvoj technologií, který od té doby řídí plánování a realizaci programů vědy a výzkumu podle strategických potřeb EU. Ve stejném roce byly otevřeny čtyři nové programy pro výzkum v energetice, v oblasti životního prostředí, ve využívání surovinové základny a v rozvoji informačních technologií (ESPRIT).

Od roku 1984 je mezinárodní spolupráce ve vědě, výzkumu a inovacích v EU podporována tzv. rámcovými programy, které definují prioritní cíle a určují způsob, jak jich dosáhnout.

Proč právě evropský výzkum

Výzkum a technologický rozvoj (RTD) je podstatným prvkem fungování průmyslově vyspělých zemí jako např. členských států EU a zemí, které se ucházejí o členství v EU. Konkurenceschopnost firem a zaměstnanost značně závisí na RTD, který je také nezbytný pro podporu dalších politických cílů, jako jsou ochrana spotřebitele či ochrana životního prostředí. Krátce řečeno: prosperita občanů závisí významně také na kvalitě a závažnosti RTD.

Realizace evropské výzkumné politiky a implementace evropských výzkumných programů je právní a politickou povinností, která vyplývá ze Smlouvy. Smlouva obsahuje samostatnou kapitolu, která se týká RTD.

Evropa musí hrát aktivní (globální) úlohu v RTD vzhledem ke značnému rozvoji, kterým tento sektor prochází:

- výzkum na vysoké úrovni je stále více interdisciplinární a komplexní;
- výzkum na vysoké úrovni je stále nákladnější;

- výzkum na vysoké úrovni vyžaduje stále vzrůstající "kritickou kapacitu" (zejména velikost výzkumných týmů).

Existuje pouze několik málo výzkumných týmů či laboratoří, které mohou odpovědně prohlásit, že jsou schopny dostát všem těmto nárokům. Dokonce i celé země mají stále větší problémy s tím být aktivní a hrát vedoucí úlohu v četných důležitých oblastech vědeckého a technologického rozvoje. Organizování spolupráce na různých evropských i mezinárodních úrovních, koordinace národních či evropských politik, propojování týmů a zvyšování mobility jednotlivců a sdílení myšlenek jsou tedy požadavky, které vycházejí z rozvoje moderního výzkumu v globálním prostředí.

A právě na podporu podnikání, zavádění nových technologií a výzkumnou činnost se zaměřují evropská inovační centra vytvořená Evropskou Komisí a na ně navazující a velmi úzce spjaté rámcové programy, pomocí nichž je již od roku 1984 podporována mezinárodní spolupráce ve vědě, výzkumu a inovacích v Evropské Unii, a které definují prioritní cíle a určují způsob, jak jich dosáhnout.

Existují 4 hlavní evropská inovační centra Evropské Unie, které tvoří síť na podporu podnikání:

- EIC - Evropské informační centrum
- BIC - Podnikatelská inovační centra
- IRC - Inovační kontrolní centra
- CORDIS - Informační centrum zaměřené na podporu výzkumu a rozvoje

BIC

Cílem BIC je zajistit maximální efektivnost při zavádění nových technologií do podnikání. Hlavní prioritou je rozvoj lokálních a regionálních podniků. Poskytují také poradenské služby a informace MSP. V rámci svého informačního servisu vyhledávají začínající podnikatele, poskytují podporu inovačním aktivitám firem, organizují školení podnikatelů, podporují realizaci podnikatelských záměrů a spoluvytváří podmínky vedoucí k prosperitě firem. Dále pak podporují vytvoření nové generace inovačních firem a pomáhají již existujícím firmám modernizovat a inovovat. MSP mohou touto cestou získat počáteční rozbor svých aktuálních problémů, které mohou následně lépe eliminovat. BIC se také specializuje na provádění

individuální odpory podnikatelů, kteří přicházejí na trh s novými inovovanými produkty. Integrované služby nejsou zaměřeny pouze na samotný obchod, ale také na lokální a regionální autority.

IRC

V roce 1995 založila Evropská komise síť IRC. Od dubna 2004 je IRC složeno ze 71 center napříč celou Evropou včetně České Republiky. Tato centra byla založena za účelem zjednodušit transfer inovačních technologií jak pro tak z evropských firem nebo výzkumných pracovišť. IRC síť se stala vedoucí evropskou sítí na podporu spolupráce v oblasti technologií a komunikace mezi MSP. Služby jsou dále poskytovány univerzitám, veřejným organizacím, hospodářským komorám, regionálním výzkumným centřům...Většina z těchto center jsou založeny jako konsorcia a každé má zaměstnance znalé jak v oblasti ekonomiky tak technologického profilu podniků a regionů.

CORDIS (Community Research & Development Information Service)

Cordis je specializované informační centrum Evropské komise zaměřené na podporu výzkumu a vývoje (Research and Development - R&D) v Evropě.

CORDIS disponuje v rámci podpory rozšíření EU informacemi o možnostech organizací z kandidátských zemí zúčastňovat se výzkumných projektů financovaných Evropskou unií.

V rámci integrace evropské výzkumné sféry poskytuje CORDIS volně dostupné informace a nástroje určené lidem a organizacím z EU a kandidátských zemí umožňující zapojit se do evropského vývoje a těžit z fondů EU. Interaktivní web CORDIS vytváří platformu pro společnou práci výzkumníků, zákonodárců a průmyslových subjektů z více než 30 zemí včetně kandidátských států.

Novinky z oblasti R&D v Evropě

Služba **CORDIS News** funguje jako specializovaná online informační agentura Evropské komise. Pokrývá informacemi aktivity v oblasti výzkumu a vývoje v anglickém, francouzském, německém, španělském a italském jazyce. CORDIS News průběžně poskytuje prostřednictvím oficiálního média evropských komunit (Official Journal of the European

Communities) také informace a nabídky potřebné pro zapojení organizací do projektů v rámci programu Fifth Framework Research Programme (FP5, program definující mj. grantovou politiku ve výzkumné sféře EU). Denní informační servis poskytuje prostřednictvím emailu upozornění na aktuální události, bližší pohledy na výzkumné projekty, informace o novinkách v oboru a mnoho dalšího.

Debata o evropské výzkumné sféře

Služba CORDIS Research Beyond 2002 je unikátní zdroj informací a platforma pro budování struktury budoucího programu Framework Research Programme (nástupce FP5), který bude uveden v platnost pro období 2002 - 2006. Tento program by měl pomoci k vytvoření integrované evropské výzkumné sféry označované European Research Area (ERA). K těmto otázkám se vyjádřila většina členských států EU, některé kandidátské země a představitelé významných firem a výzkumných organizací v Evropě.

Na stránkách Information Society Technologies Programme (IST) mají členové akademické a průmyslové sféry možnost přispět k diskuzi o implementaci nástrojů pro IST.

Most mezi výzkumníky a podnikateli

CORDIS poskytuje přístup ke službám dalšího z programů EK, - Innovation and SMEs Programme (program pro podporu inovace v malých a středních podnicích). Kromě informací o relevantních vládních nařízeních v jednotlivých evropských státech je k dispozici Technology Marketplace vyzdvihující nejlepší výsledky výzkumu v jednotlivých zemích (včetně kandidátských) a v Evropě jako celku. Služba se snaží být mostem mezi výzkumnou a podnikatelskou komunitou.

Partneři z kandidátských zemí

Interaktivní služba Partners Service vyzývá organizace z nově přijatých zemí k představení svého výzkumného a technologického potenciálu a k účasti na mezinárodním akademickém a obchodním konsorciu. Služba vznikla s cílem nalezení partnerů pro účast ve výzkumných programech EU, v současné době se těší z obliby obchodních partnerství v technologické sféře.

Prostřednictvím CORDISs hledá partnera v akademické nebo obchodní sféře 131 organizací z

České republiky. Služba obsahuje také informace o všech českých organizacích se zkušeností z předchozích projektů financovaných EU.

Evropská komise nominovala více než 30 vývojových a výzkumných center (R&D) z nově přijatých zemí EU. Jejich propojení s podobnými strukturami v EU bude hrát klíčovou roli v integraci těchto zemí do výzkumné a vývojové oblasti Evropské unie.

Mezi organizacemi z České republiky jsou například ČVUT Praha, Institut experimentální medicíny České akademie věd a Institut teoretické a aplikované mechaniky České akademie věd.

Co je 6 RP ?

Šestý rámcový program EU pro výzkum, technologický rozvoj a demonstrační aktivity má za úkol přispívat k vytváření jednotného evropského výzkumného prostoru a k inovacím.. Je to souhrn akcí na evropské úrovni, které financují a podporují výzkum.

Základní rysy, které 6. RP odlišují od jiných národních či mezinárodních programů financujících výzkum:

Evropská a mezinárodní dimenze

Podle principu subsidiarity musí být projekty nadnárodní. Jinými slovy - pouze konsorcia (řešitelské týmy) sestávající z partnerů z různých členských a kandidátských zemí EU mohou žádat o projekt. U akcí podporujících mobilitu a školení musí výzkumníci vyjet do země jiné, než je země jejich původu či stálého pobytu. Aktivity, které mohou být lépe realizovány na národní či regionální úrovni, tj. bez přeshraniční spolupráce, nejsou pro rámcový program vhodné. 6. RP poskytuje také možnosti a financování pro organizace ze třetích zemí ("mezinárodní spolupráce").

Základní struktura 6. rámcového programu

Jak již naznačuje sám název, 6. RP je rámcem pro aktivity EU v oblasti vědy, výzkumu a inovací. Jeho rozpočet ve výši 17,5 miliard euro pro roky 2002 - 2006 představuje zhruba 4 - 5 % z celkových nákladů členských států na výzkum a technologický rozvoj (RTD). Hlavním cílem 6.RP je přispět k vytvoření "Evropského výzkumného prostoru" (ERA) tím, že zlepší

integraci a koordinaci evropského výzkumu, který je dosud značně roztržštěný. Zároveň se výzkum zaměří na posílení konkurenceschopnosti evropské ekonomiky, na řešení základních sociálních otázek a na podporu formulace a implementace dalších evropských politik. Aktivita 6. RP musí být prováděny v souladu s etickými principy včetně těch, které jsou zohledněny v Chartě základních práv Evropské unie. Dále by měly usilovat jak o posílení úlohy ženy ve výzkumu, tak i o zlepšení informovanosti a dialogu ve společnosti.

6. RP sestává ze tří hlavních bloků aktivit, které jsou seskupeny do dvou specifických programů, a dále ze specifického programu pro nukleární výzkum (EURATOM).

ERA - The European Research Area

Evropský výzkumný prostor má překonat současnou roztržštěnost výzkumných aktivit v Evropě a má tak efektivně zajistit konkurenceschopnost Evropy v globální znalostní společnosti. Evropská komise, členské státy Evropské unie, Evropský parlament, vědecká obec a průmysl, ti všichni přijali tuto výzvu a jsou připraveni společně pracovat na vytvoření "**Evropského výzkumného prostoru**" (ERA) a jeho evropské dimenze.

Šestý rámcový program pro výzkum a technologický rozvoj (6. RP) bude základním finančním a právním nástrojem Evropské komise pro implementaci ERA, a to společně se snahami na národní úrovni a dalšími společnými evropskými aktivitami. Rámcový program podpoří spolupráci ve výzkumu, bude propagovat mobilitu a koordinaci a přispívat k mobilizaci výzkumu na podporu ostatních politik EU.

Strategické cíle 6RP

Podle zakládající smlouvy EU má rámcový program sloužit dvěma strategickým cílům:

- jednak k posilování vědecké a technologické základny průmyslu,
- jednak ke zvýšení jeho mezinárodní konkurenceschopnosti, přičemž výzkumné aktivity budou vytvářet podporu dalším politikám EU.

Tyto dva cíle vymezují výběr priorit a nástrojů.

Zaměření - tematické priority

6. RP nepokrývá všechny oblasti vědy a techniky (výjimkou z tohoto pravidla jsou specifické výzkumné aktivity podporující MSP, akce Marie Curie, infrastrukturní akce, koordinace politik a program pro vědu a společnost). Na základě výše uvedených strategických cílů byl stanoven omezený počet tematických priorit (a vybraných témat v rámci souhrnných priorit). Detailní popis těchto oblastí a specifických témat bude podán ve výzvách pro podávání návrhů projektů. Potenciální účastníci si musí pozorně ověřit, zda se jejich projektové záměry shodují se zaměřením těchto priorit a témat. Návrhy projektů, které spadají mimo stanovené priority a témata, nemohou být financovány.

Sdílení nákladů a vlastnictví výsledků

EU finančně přispívá pouze určitým procentem z celkových nákladů projektu. Účastníci projektů proto musí použít i své vlastní zdroje. Procento finančního příspěvku EU závisí na typu aktivity.

Kdo by měl uvažovat o účasti*

Skupiny výzkumníků z univerzit nebo výzkumných ústavů

Vědecké instituce jsou jednou z ústředních cílových skupin 6.RP. Příležitosti nacházejí prakticky ve všech akcích 6.RP, od účasti na výzkumných projektech po pořádání akcí napodporu mobility a školení.

Firma s inovačními záměry

Firmy, a to zejména MSP, jsou jednou z hlavních cílových skupin 6.RP. Pro MSP je vyčleněno 15 % rozpočtu na tematické aktivity. Firmy se mohou podílet na všech výzkumných aktivitách. Mohou se rovněž stát pořadateli akcí na podporu mobility a školení.

Malé a střední podniky (MSP)

Hlavním způsobem, jakým se MSP budou moci účastnit 6.RP a jeho aktivit realizovaných pomocí prioritních tematických oblastí, budou integrované projekty, specificky zaměřené výzkumné projekty a případně také sítě excelence.

Kromě toho má 6. RP také specifická schémata pro MSP v podobě horizontálních výzkumných aktivit:

- kooperativní výzkum a
- kolektivní výzkum.

Kooperativní výzkum se týká MSP, které zadají výzkumné aktivity výzkumným a vývojovým institucím. MSP přitom zůstanou vlastníky výsledků výzkumných a vývojových aktivit.

Asociace sdružení MSP

Alternativním způsobem účasti MSP v prioritních tematických oblastech je účast prostřednictvím sdružení (asociací) či seskupení MSP, které se projektu účastní jménem svých členů. Kromě toho se kolektivní výzkum vztahuje na asociace a seskupení působící v oblastech, kde MSP zastávají význačné postavení.

Veřejná správa

Schéma označované jako ERA-NET je určeno pro organizace, které se zabývají výzkumnou politikou nebo řízením programů na podporu veřejného výzkumu. Toto schéma poskytuje podporu koordinaci a spolupráci u výzkumných aktivit prováděných na národní či regionální úrovni. Jinak mohou být organizace veřejné správy cenným partnerem výzkumných konsorcií v oblastech, kde jde o využití výsledků výzkumu (tj. zdraví, životní prostředí, doprava, legislativa, atd.).

Studenti vysokých škol

Obecně vzato aktivity 6. RP nejsou přímo orientovány na zapojení vysokoškoláků. Výjimku tvoří akce propagující vědu mezi mladými lidmi (viz Věda a společnost). Akce podporující mobilitu vysokoškoláků jsou financovány pomocí vzdělávacích programů EU (Socrates - Erasmus a další).

Mladí výzkumníci (absolventi VŠ)

Očekává se, že 6. RP vytvoří speciální schémata pro mobilitu a školení pro mladé výzkumníky a umožní jim tak pokračovat v jejich výzkumné kariéře tím, že budou pracovat v institucích jiné země, než ze které pocházejí či ve které trvale pobývají. Navíc mohou tito výzkumníci získat podporu pro účast na mezinárodních konferencích a školeních.

Zkušeni výzkumníci

V 6. RP se také očekávají akce podporující mobilitu zkušených výzkumníků (musí mít doktorát nebo 4 roky výzkumné praxe). Cílem těchto akcí je buď poskytnout specializovaná školení či podpořit předávání zkušeností a znalostí těm institucím, které usilují o vytvoření nových oblastí své činnosti nebo které pocházejí ze znevýhodněných oblastí.

Uznávání výzkumníci světové úrovně

"Granty pro vynikající vědecké pracovníky" (Excellence grants) umožňují vynikajícím výzkumníkům sestavit tým, který se zaměří na špičkový nebo multidisciplinární výzkum. Jsou zde příležitosti pro profesorská místa na nejvyšší úrovni, a to zejména za účelem zaujmout výzkumníky světové úrovně a přimět je k tomu, aby budovali své kariéry v Evropě.

Instituce provozující výzkumná řízení s mezinárodním uplatněním

Infrastrukturní akce jsou středem zájmu institucí, které provozují důležitá výzkumná zařízení. Tyto akce podporují mezinárodní přístup pro hostující výzkumníky z Evropy či jiných zemí. Navíc budou podpořeny i rozvoj komunikačních sítí a rozvoj nových infrastruktur.

Organizace a osoby ze třetích zemí

Mezinárodní spolupráce (tj. spolupráce se třetími zeměmi, které nepatří mezi členské či kandidátské země EU) je nedílnou součástí 6. RP, který nabízí tři doplňkové možnosti účasti a financování:

- otevření prvního bloku aktivit organizacím ze třetích zemí (s podstatným financováním);
- specifické opatření na podporu mezinárodní spolupráce;

mezinárodní mobilita výzkumníků (výzkumná stipendia pro účastníky ze třetích

Česká Republika a RP

Česká republika (firmy a vědecké instituce) se mohla účastnit rámcových programů již od roku 1992, tj. od Třetího rámcového programu a s postupem doby se její možnosti neustále rozšiřovaly. Z počátku se účastnila v rámci spolupráce se třetími zeměmi (tzv. 2. aktivita), která měla pro oblast střední a východní Evropy vyčleněny programy PECO, COPERNICUS a INCO-COPERNICUS. Zpočátku Evropská komise určila pouze několik oblastí, v nichž bylo možno se společných projektů účastnit. Později byly tyto oblasti rozšiřovány a rozhodnutím Evropské komise byla umožněna účast i v tzv. 1. aktivitě, tj. v hlavní skupině výzkumných programů zaměřených specificky na jednotlivé obory. Do roku 1997 získala Česká republika z projektů rámcových programů (z programů PECO a COPERNICUS), zhruba 20 milionů ECU, které byly ve skutečnosti darem EU do národního rozpočtu výzkumu a vývoje, protože naše země do rozpočtu Evropské komise na výzkum nepřispívala. Dosavadní účast České republiky v rámcových programech nebyla plnohodnotná, protože neumožňovala účast ve všech programech v plné šíři ani možnost vybírat si a ovlivňovat obsah příslušných programů. Česká republika neměla své zástupce v řídicích výborech jednotlivých specifických programů a účast ve specifických programech první aktivity byla plně hrazena z národních prostředků.

Pro usnadnění procesu přípravy na přijetí do EU bylo zemím střední Evropy nabídnuto plné přidružení k Pátému rámcovému programu spolupráce ve vědě, výzkumu a inovacích. Všech deset střeoevropských zemí se postupně rozhodlo nabídku přijmout (Česká republika byla mezi prvními) a uzavřít s Evropskou komisí příslušnou dohodu. Uzavření Dohody o plném přidružení k Pátému rámcovému programu povede ke zrovnoprávnění České republiky s členskými státy EU ve smyslu přístupu k finančním zdrojům pro vědu, výzkum a inovace. To umožní České republice účast ve všech aktivitách Pátého rámcového programu a navíc ovlivňování řešených témat prostřednictvím zástupců v řídicích výborech. Rovnoprávnost v účasti však znamená také převzetí určitého podílu na financování celkového rozpočtu Pátého rámcového programu, který se stanoví z poměru hrubého domácího produktu k průměru v EU. České republice byly sice poskytnuty určité úlevy, ale i tak bude ze státního rozpočtu převedeno v roce 1999 do rozpočtu EU více než 300 milionů Kč.

V současné době probíhá již 6. rámcový program EU pro výzkum a technologický rozvoj (6.RP). Diskuse o jeho přípravě začala prakticky současně se zahájením 5.RP. Centrálním

pojmem této diskuse je "Evropský výzkumný prostor", k jehož vytvoření vyzval komisař Ph. Busquin už v lednu 2000. Plný anglický název 6. RP tak, jak byl schválen rozhodnutím 1513/2002/EC Evropského parlamentu a Rady EU dne 27. června 2002, zní: "Sixth framework programme of the European Community for research, technological development and demonstration activities, contributing to creation of the European Research Area and to innovation (2002 - 2006)."

Zdroje: www.europska-unie.cz
www.euroskop.cz
www.europa.eu.int
www.cordis.lu